

เทศน์อบรมพระ ณ วัดป่าบ้านตาด
เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๕๒

การตั้งรากฐานเบื้องต้น

เราเป็นห่วงพระเณรมากขึ้นทุกวันนี้ ในการปฏิบัติศาสนาของพระเณรเราเวลานี้รู้สึกว่เหลวไหลเอาอย่างมากทีเดียวไม่ใช่ธรรมดา จนเป็นน่าวิตก ทั้งท่านทั้งเรามันพอ ๆ กัน จะตำหนิใครก็ตำหนิไม่ได้ เพราะกิเลสนี้มีอยู่กับหัวใจของทุกคน บีบบังคับมันไว้มันก็ออกคือ ๆ ต่อหน้าต่อตา เพราะมันเป็นอัตโนมัติ คือความเคยชินคล้องแคล่วของมัน ที่มันใช้จิตเป็นเครื่องมือทำงานเพื่อวัฏจักรของมันอยู่บนหัวใจของสัตว์โลก แล้วก็สร้างกองทุกข์ในหัวใจตลอดเวลา นี่ที่โลกมองไม่เห็นเลยเราอยากพูดอย่างนั้นนะ

จุดที่มันเป็นภัยต่อโลกคืออะไรนี้ ศัพท์ธรรมะท่านเรียกว่ากิเลส ก็คือสิ่งที่เบียดเบียนเป็นภัยอยู่ภายในใจ ซึ่งเคลือบน้ำตาลเอาไว้อย่างมิดตัว ให้มองไม่เห็นกิเลสเลยทั้งส่วนย่อยส่วนใหญ่ อันนี้ที่สัตว์โลกไม่มีเวลาตื่นตัวได้ เพราะยาเคลือบน้ำตาลของกิเลส มันซึมซาบไว้หมด ให้พอออกพอใจทุกสิ่งที่มีผลผลักดันออกมาให้แสดงอย่างไร เป็นเคลือบน้ำตาลออกมาพร้อม ๆ ที่จะให้สัตว์ทั้งหลายติดพันหลงกับมันโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัวเลย อย่างหยาบมันก็เคลือบไว้อย่างหยาบ อย่างกลาง อย่างละเอียด ละเอียดขนาดไหน มันเคลือบไว้เสร็จ ๆ ไม่มีกิเลสตัวใดที่จะไม่เคลือบน้ำตาลเป็นเครื่องล่อไว้กับกิริยาของมันที่ผลักดันออกมา นี่ละที่ท้อใจเอามาก

พระผู้ปฏิบัติเราเพื่อมรรคผลนิพพานนี้พอเป็นเอกเทศบ้าง ซึ่งจะควรทราบพิษภัยของมันที่อยู่ภายในใจ ซึ่งถูกน้ำตาลเคลือบเอาไว้ ๆ ตามขนาดแห่งกิเลสที่มีหนาแน่นเบาบางขนาดไหน ความเคลือบน้ำตาลล่อลวงสัตว์โลกของกิเลส มันจะเคลือบไว้เป็นชั้น ๆ ไปเลย นี่คือหลักธรรมชาติ ถ้าท่านทั้งหลายไม่เคยทราบ ให้จำให้ดี โน่นถึงชั้นเวลาจิตมีความเฉลียวฉลาดแหลมคม สิ่งเหล่านี้จะค่อยปรากฏขึ้นกับสติปัญญาของผู้บำเพ็ญ ชั้นต่าง ๆ ของสติปัญญา จะเริ่มเห็นสิ่งเหล่านี้ไปเป็นลำดับ แล้วก็เริ่มเห็นพิษเห็นภัยขึ้นมา

ถ้าไม่มีการอบรมจิตใจนี้บ้างเลยแล้ว ก็กับที่กัลป์ เบื้องต้นเบื้องปลายของวิภูวนที่เคลือบด้วยน้ำตาลนี้ จะไม่มีสิ้นสุดยุติลงโดยลำพังตนเองเลย จะเป็นไปอย่างนี้ตลอดไปเช่นเดียวกับที่เป็นมาแล้วนั้นแล นี่ละที่พระพุทธเจ้าทรงท้อพระทัย คือมองเห็นตัวภัยจริง ๆ ไม่ได้เลยของสัตว์โลก เพราะกิเลสตัวเคลือบน้ำตาลมันไม่ให้เห็น มันให้แต่ความพอใจเป็นเคลือบน้ำตาลออกมา ๆ หมดเลย นี่ที่สำคัญมาก

เวลานี้ศาสนาก็ค่อยเป็นเกาะเป็นดอนหย่นเข้ามามากเข้ามา ๆ แล้วนะ คือกิเลสมันห้อมล้อมมันตีตลาดเข้ามาเรื่อย ๆ ไม่ให้เห็นเลย คือกิเลสนี้ตีตลาดเข้ามา

ทุกด้านทุกทางโดยที่เราไม่รู้เนื้อรู้ตัว มันมาทุกแง่ทุกมุมไม่ให้อึดใจเลย ก็คือวัตถุต่าง ๆ นั้นแหละที่เป็นเครื่องหลอกลวงอันสำคัญ มันมาทุกแบบนะวัตถุต่าง ๆ ที่เป็นเครื่องมือของกิเลส เป็นกลอุบายของกิเลสที่มัลลั้งธรรมชาติ มันยกตัวของมันให้เป็นที่สนใจต่อสัตว์โลก มีน้ำหนักขึ้นทุกวัน ๆ กระจายตัวออกมาทุกแบบทุกฉบับมองไม่ทันนะ

ลำพังสติปัญญาธรรมดานี้มองไม่ทัน มันออกทุกแง่ทุกมุม มีแต่กิเลสหอมล้อมภายในจิตใจอยู่ตลอดเวลา แล้วก็อาศัยสิ่งที่มาล่อลวงภายนอกอีก กลมกลายของมันแทรกเข้ามา ๆ ทางภายในนี่ก็เรื่องความหลงก็มีอยู่แล้วกับใจของเรา มันก็ออกรับกันได้ง่าย หลงกันได้ง่าย รู้กันได้ยาก มันสอดมันแทรกมาทุกแง่ทุกมุม ความทุกข์ความทรมานก็รู้ทุกสัตว์ ใจเป็นนักรู้ทำไมจะไม่รู้ แต่ไม่มีใครเห็นโทษของมัน ทุกข์ก็ยอมรับว่าทุกข์ ดิ้นกระวนกระวายกระเสือกกระสนจนถึงขั้นล้มขั้นตาย ก็ไม่เห็นโทษแห่งความทุกข์นี้ว่ามาจากไหน สำคัญตรงนี้นะ

ท่านจึงสอนให้อบรมจิตใจ คือให้ดูใจ ใจนี้คือมหากัณฑ์ เนื่องจากกิเลสตัวมหากัณฑ์ฝังใจอย่างลึกมากทีเดียว จนไม่อาจมองเห็นได้เลยว่านี่คือใจแท้ มันมีแต่ใจที่เต็มไปด้วยกิเลส ออกมาแฉ่โตมุ่มโต ความหลงออกมาพร้อม ความเชื่อตามกิเลสออกมาพร้อม ออกมาพร้อมกิริยาของจิตที่คิด เช่น สั่งการปรุงขึ้นมา ปรุงเรื่องอะไรก็ตามความเชื่อจะขึ้นมาพร้อม ๆ เลย มันไม่ให้อึดใจเลยว่ามันหลอกมาพร้อม ปรุงเรื่องสัตว์เรื่องบุคคลเรื่องหญิงเรื่องชาย เรื่องราวอะไรก็ตามดีชั่ว ทำให้ติดได้ทั้งนั้น ๆ ไม่ได้ว่านี่เป็นเรื่องชั่ว นี่เป็นเรื่องดี ควรติดไม่ควรติด มันเป็นของควรสำหรับกิเลสที่จะหลอกสัตว์โลกได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย สัตว์โลกจึงรู้ไม่ได้

นี่ละพระพุทธรเจ้าท่านจึงสอนให้ดูใจ เช่นบำเพ็ญภาวนา นี้เรียกว่างานของใจโดยแท้ที่จะบุกเบิกสิ่งที่ป็นภัยต่อตนเอง ให้ค่อยรู้เนื้อรู้ตัว ค่อยขยับขยายออกในสิ่งที่ป็นภัยเหล่านั้น เริ่มตั้งแต่ใจเป็นพินเป็นไฟ เข้าสมาธิไม่ได้ คือกิเลสมันตีออกไป ๆ จิตมีแต่พุ่งเพื่อเห่อเหิมติดดินตลอดเวลาไม่มีความอึดใจ นี่เป็นเรื่องของกิเลสล้วน ๆ ผลักดันออกไปให้คิดให้ปรุงไม่อึดไม่พอ ไม่เช็ดไม่ไหลบ มีแต่เชื่อมั่นเรื่อย ๆ ไปตลอดเวลาหาความรู้เนื้อรู้ตัวไม่ได้ ท่านจึงสอนให้เข้ามาดูจิตด้วยสติ นั้น ขึ้นแล้วนะ นี่ละจุดที่จะรู้ นะ ให้รู้ด้วยสติ ดูจิต

เช่น ผู้ภาวนายังไม่ได้เรื่องได้ราวอะไรก็อย่าไปคิดอะไรมาก ให้นำคำบริกรรมภาวนานั้นมาติดแนบกับใจไว้อย่างเอาจริงเอาจัง ด้วยสติจริงจังเช่นเดียวกัน อย่าหวังมรรคหวังผลอะไรนอกจากคำบริกรรมที่กำลังบำเพ็ญอยู่ด้วยสติในเวลาปัจจุบัน ๆ นั้นเท่านั้น ผู้นี้แหละผู้จะค่อยระงับดับความพุ่งเพื่อเห่อเหิมที่เป็นพินเป็นไฟ ซึ่งกิเลสมันผลักดันออกไป ให้ค่อยทราบเข้ามา

บ๊อบบี้บับ มันอยากคิดเรื่องนอกเท่าไร ความอยากนี้ให้ถือว่าเป็นภัยอย่างยิ่ง ต้องเอากันขนาดนั้นไม่อย่างนั้นเอากันลงไม่ได้นะ จิตเข้าสงบไม่ได้ เป็นสมาธิความสงบ เย็นใจบ้างไม่ได้ ถ้าไม่ได้ใช้สติปัญญาความฝ่าฝืนบ๊อบบี้บับกันจริง ๆ ด้วยจิตตภาวนามีสติเป็นเครื่องบังคับจิตใจไม่ให้ห่างเหินจากกันเลย นี่คือเรื่องเอาจริงเอาจังที่จะได้เห็นโทษเห็นคุณของธรรมและของกิเลสภายในใจดวงเดียวกันนั้น ต้องใช้ความอดความทน ความบึกความบีน ความฝ่าฝืนทุกอย่าง ด้วยความพากเพียร

เช่น เราบริการธรรมบทใดก็ตาม เช่น พุทโธ ๆ ให้ตั้งหลักเกณฑ์ในนั้น อย่าหวังมรรคหวังผลอะไร นอกจากคำว่าพุทโธกับสติกลมกลืนกันด้วยความเพียรนี้เท่านั้น นี่ละรากฐานเบื้องต้นที่จะระงับดับความฟุ้งเพื่อเห่อเหิมตื่นรนกวัดแกว่งของจิตได้ ด้วยอำนาจแห่งคำบริการที่บ๊อบบี้บับมันไว้ เพราะสังขารที่มันเคยคิดเคยปรุงนั้นเป็นสังขารของสมุทัยก่อไฟเผาตัว แต่สังขารที่คิดขึ้นด้วยคำบริการคือพุทโธ เป็นต้นนี้เป็นสังขารฝ่ายมรรค ที่จะระงับดับสังขารฝ่ายสมุทัยลงด้วยสติเป็นเครื่องกำกับตลอดเวลา นี่แหละที่เราจะได้เห็นเหตุเห็นผล ให้ท่านทั้งหลายจำเอาไว้

ผมแก่แล้วผมหวังมากหวังหมู่หวังเพื่อน สำหรับผมเองผมไม่มีอะไรแล้ว ก็เคยพูดให้ฟังแล้ว อยู่กับโลกนี้ผมอยู่เพียงเป็นกิริยาเฉย ๆ ผมพูดตรง ๆ พูดให้มันเต็มยศเลยก็ว่า กิริยาอันนี้ใช้เพียงโลกสมมุติเท่านั้น ตามชนบประเพณีที่โลกยอมรับกัน ก็ปฏิบัติตามกิริยาที่โลกยอมรับกัน ผิดก็ยอมรับว่าผิด กิริยาอันนี้รักษาไว้ไม่ให้ผิด ถูกก็ยอมรับว่าถูก กิริยาอันนี้ก็ดำเนินไปตามความถูกต้องนั้นประจำชั้นของตน ๆ ส่วนจิตที่จะมาเกี่ยวข้องพัวพันได้เสียกับสิ่งเหล่านี้ มันหมดปัญหาไปโดยสิ้นเชิงแล้ว ในแดนสมมุตินี้ไม่มีอะไรเข้ามาแทรกในจิตใจนี้เลย จะเรียกว่าจิตใจนี้นอกสมมุติไปหมดแล้วก็ไม่ผิด ด้วยความถนัดชัดเจนในหัวใจของเราที่รู้อย่างนั้นจริง ๆ ตั้งแต่ที่เคยกล่าวให้หมู่เพื่อนฟังมา ๒๔๙๓ ฟาดินถล่มในหัวใจนี้ ก็คือกิเลสพังลงจากหัวใจนั่นเอง

ที่ใจมืดมืดปิดตามีแต่กิเลสทั้งนั้นนะ เวลามันกระจำงขึ้นมาแล้วถึงได้เห็นโทษของมันเต็มร้อยเปอร์เซ็นต์ มันจะสว่างไสวมากน้อยไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย สิ่งที่ไม่ให้เต็มเม็ดเต็มหน่วยนั้นแลคือกิเลสกีดขวางปิดบังเอาไว้ไม่ให้รู้ให้เห็น ทั้งที่สิ่งทั้งหลายมีอยู่เต็มโลกธาตุเต็มเม็ดเต็มหน่วยไม่ได้บกพร่องอะไรเลย แต่จิตก็มองไม่เห็นตามสิ่งที่มีที่เป็นทั้งหลาย กิเลสลบล้างไว้หมด ๆ ไ้อ้เราก็เชื่อความลบล้างของกิเลสว่าสิ่งนั้นไม่มีไปตามกิเลสเสีย อันนี้สำคัญมากทีเดียว ที่สัตว์โลกได้ลุ่มจมเพราะอันนี้ แล้วไม่มีคำว่าเซ็ดหลาบอ้มพอนะ

ความคิดความปรุงของใจนี้เราอย่าเข้าใจว่ามันจะอ้มพอ ไม่มี ตื่นนอนขึ้นมาคิดแล้ว ติดเรื่องราวจักรเต็มหัวใจแล้วตั้งแต่ตื่นนอนจนกระทั่งหลับ ถ้าไม่มีการหลับ

มนุษย์นี้ตายง่ายที่สุด ไม่ได้ไปถึงไหนตายเลย นี่ระงับกันในเวลาอนหลับเครื่องคือกิเลสทำงานก็ระงับดับกันไป พอตื่นขึ้นมาก็ทำงานแล้ว นี่คือไม่มีอะไรหักห้ามกันเลย เป็นธรรมชาติของจิตที่ทำงานเป็นวัฏจักร โดยอัตโนมัติของตัวบ่นหัวใจสัตว์ เป็นมาอย่างนี้ด้วยกันทั้งนั้น ที่นี้เวลาเราใช้ความพิถีพิถันเอาจริงเอาจังต่อเหตุต่อผลต่ออรรถต่อธรรมจริง ๆ แล้ว เราต้องได้ใช้ความเข้มงวดกวดขันความอดความทนต่อต้านกันเหมือนเขาขึ้นต่อกรกันบนเวทีนั้นแหละ ใครอ่อนข้อไม่ได้นะ การต่อกรหรือชกกันบนเวที ต่างคนต่างเอาชัยชนะ

เวลานี้กิเลสมันมีชัยชนะก่อนตั้งแต่ยังไม่ขึ้นเวทีอยู่แล้ว เพราะฉะนั้นความเพียรของเราจึงเหลวไหล ๆ ตั้งแต่ยังไม่ขึ้นเวที พอขึ้นไปบนเวทีแล้วก็ทงายต้องให้กิเลสเหยียบเอา ๆ ตลอดเวลาหาสติไม่ได้ คำว่าความเพียรไม่ทราบอะไรเป็นความเพียรภาวนาพุทโธ ๆ เป็นต้น สติก็ไม่มี ความบังคับก็ไม่มี แต่ความเพื่อสะดวกสบายนั้นคือทางของกิเลสมันเอาไปแล้ว ๆ ให้ทิศทางของกิเลสนี้สบาย ๆ มันสบายเพื่อเป็นพื้นเป็นไฟเผาตัวเองต่างหาก ไม่ได้สบายเหมือนอรรถเหมือนธรรม ที่ได้รับความทุกข์ยากในการบีบบังคับต่อสู้กันระยะแรกแล้ว ต่อไปก็ได้รับผลขึ้นมาเป็นความสบาย ๆ อย่างนี้ในวิธีการของกิเลสไม่มี แต่วิธีการของธรรมมี

เวลาต่อสู้กันหนักขนาดไหน ระหว่างความเพียรกับกิเลสมันจะพืดกันอย่างหนักคือกิเลสต่อสู้ เราบังคับให้อยู่กับคำว่าพุทโธ กิเลสจะลากออกนอกจากพุทโธ เป็นเรื่องของมันล้วน ๆ รอบตัวเลย อันนี้สำคัญมากให้ท่านทั้งหลายจำเอาไว้

อย่าไปเสียตายในอารมณ์ทั้งหลายที่เคยคิดมาแล้ว ตั้งแต่วันเกิดจนกระทั่งปานนี้ ได้ผลประโยชน์อะไร ก็เรื่องกิเลสทำงานบนหัวใจ มันจะเอาผลความดีงามสุขสบายให้เราที่ไหน มันก็มีแต่สร้างกงจักรเผาหัวใจเรา สร้างพินสร้างไฟเผาหัวใจเรา สร้างกงจักรผันหัวใจเราตลอดมาและจะตลอดไปไม่มีสิ้นสุด ต้องพืดต้องเหวี่ยงกันเพื่อหักงกรรมวัฏจักร ด้วยอำนาจเบื้องต้นมีคำบริกรรม ต้องห้ามกันอย่างหนัก เอาพุทโธเท่านั้น ไม่ต้องไปมุ่งอะไร

เราบริกรรมคำไหนก็ตามตามจริตนิสัยที่ชอบ แต่นี้ผมบอกออกมาคำว่าพุทโธ เป็นจุดศูนย์กลางต่างหาก ส่วนที่เหมะสมกับจริตนิสัยของผู้บำเพ็ญในธรรมบทใด ให้ยึดธรรมบทนั้นเป็นหลัก มีสติจับอยู่จุดนั้นอย่าปล่อยอย่างวาง กิริยาอาการที่เคลื่อนไหวไปมา คำบริกรรมกับจิตกับสตินั้นให้ทำงานตลอดเวลา นี่ชื่อว่าผู้ทำความเพียร จะได้รับความสงบในวันหนึ่งแน่นอนไม่สงสัย ขอแต่อย่าถอยก็แล้วกัน นี่ละการตั้งรากฐานเบื้องต้น ตั้งยากนะ

เหล่านี้ผมได้ทำมาแล้วไม่ใช่มาสอนหมู่เพื่อนแบบงู ๆ ปลา ๆ ทำมา แล้วแบบจริงจั่งอย่างที่ว่านี้ด้วย ดังที่เคยพูดถึงเรื่องจิตเสื่อมมาเป็นปีก่อนนั้น เสื่อมแล้วเจริญ ๆ หาบหามกองทุกข์ แบกกองทุกข์นี้ แหม ไม่มีกองทุกข์ใดที่จะมากกว่ากองทุกข์ของจิตที่เจริญแล้วเสื่อม ๆ ซึ่งปรากฏกับหัวใจของเรา จนกระทั่งถึงความเซ็ดหลาบเลย ถึงขั้นที่ว่าจิตพอได้หลักขึ้นมาเป็นความสงบแล้ว ต้องเอาตายเข้าว่า คราวนี้จิตจะเสื่อมไปไม่ได้ ถ้าจิตเสื่อมคราวนี้เราต้องตาย จะเป็นอย่างอื่นไปไม่ได้ นั่นซิมันอาจเป็นได้นะ สำหรับนิสัยของผมนี้มันเด็ดขาดจริง ๆ

เราก็เทียบเอาพระโคธิกะนั้นมาเป็นตัวอย่าง ท่านฆ่าตัวเองตายเพราะจิตท่านเสื่อม ในครั้งนั้นท่านบอกว่าฉานเสื่อม ๆ ก็คือสมาธินั้นแหละเสื่อม ฉาน ก็แปลว่าความเพ่งความเล็งอยู่จุดเดียว คือจุดแห่งความสงบนั้นมันเสื่อมไป ที่นี้ไม่มีจุดไหนที่จะจับจะข้องจะแฉะจะอาศัยฟังฟังได้ ที่นี้ก็มีแต่ความว่าเหว เสียตายความสุขที่เกิดขึ้นจากความสงบของฉานนั้นโดยถ่ายเดียว โดยไม่มีสิ่งตอบแทนคือสมหวัง ๆ ว่าเป็นความสงบตามความมุ่งหวังแล้วอย่างนี้ไม่มี นั่นละกองทุกข์เกิดขึ้นเวลานั้น ท่านแสดงไว้มีถึง ๕ ครั้ง ๖ ครั้ง พอครั้งสุดท้ายท่านก็เอามืดโงนมาเนียนคอย

อันนี้ในตำราพูดไว้ไม่ค่อยชัดเจนนักแต่เราก็เข้าใจ เวลาปฏิบัติแล้วเข้าใจ เวลาอ่านตำราไม่ค่อยเข้าใจ ลักษณะเป็นมัว ๆ อยู่ ท่านพูดถึงเรื่องพระโคธิกะ ในภาคปฏิบัติของเรามันก็จับกันได้ทันที ถึงขนาดที่ว่าเอามืดโงนมาเนียนคอย แล้วเลือดทะลักออกมา เกิดความพินิจพิจารณา ท่านมีอุปนิสัยของท่านอยู่แล้ว เลยเอาอันนั้นเป็นอารมณ์แห่งธรรมพิจารณานั้น ตรัสรู้ขึ้นมาในเวลานั้น ไปได้เลย นี่ละที่ว่าพญามารมา คู้ยเขี่ยชุดค้นหาจิตวิญญาณของท่าน เพราะพญามารมันไม่พอกับความโลภ มันครอบหัวใจสัตว์โลกให้อยู่ในเงื้อมมือของมัน มันเป็นนายใหญ่ เรียกว่า พญามาร

ที่นี้จิตพระโคธิกะหลุดพ้นจากอำนาจของมันไป มันจึงต้องคู้ยเขี่ยชุดค้นหาจิตวิญญาณอย่างสุดเหวี่ยงเลย ปรากฏในตำราว่า ความมืดมัวของดินฟ้าอากาศนี้มืดไปหมด เพราะฤทธิ์ของพญามารคู้ยเขี่ยชุดค้นหาจิตวิญญาณของพระโคธิกะเพียงดวงเดียวเท่านั้น ถึงพระพุทธเจ้าได้มาบ่าราบปราบปรามเอาว่า พญามารเธอจะมาคู้ยเขี่ยชุดค้นหาจิตวิญญาณของพระโคธิกะซึ่งเป็นลูกของเราตาคอนั้น เธอไม่มีหวังจะพบแล้ว เพราะพระโคธิกะลูกของเราได้หลุดพ้นจากอำนาจของเธอ ถึงขั้นอรหัตตภูมิ นิพพานไปเรียบร้อยแล้ว

นี่ละพญามารมันโลกขนาดไหน สัตว์อยู่ในแดนโลกธาตุนี้มันครอบอำนาจไว้หมด เพียงจิตวิญญาณของพระโคธิกะดวงเดียวทำไมมันไม่ปล่อยมือ มันยังตามชุดค้นหาจะเอามาไว้ในอำนาจของมันให้ได้ นี่ละกิเลสมันพอกที่ไหน ที่นี้ความคิดความปรุงของเราซึ่งเป็นพญามารอันหนึ่ง มันบีบบังคับอยู่ในหัวใจของเรา มันเป็นเจ้าของอำนาจ เรียกว่า

พญามาร ก็เลสมารมันครอบอยู่ที่หัวใจ มันลากมันเข็นให้คิดให้ปรุงไปตามแนวแถวของมันจนได้ ๆ ดึงเข้ามาสู่อรรถสู่ธรรมมันไม่ยอมมานะ

มันเสียตายความคิดความปรุง หัวว่าเป็นการระบายออกแห่งความทุกข์ความทรมาน เพราะการฝึกทรมานจิตใจเป็นความทุกข์ในขั้นเริ่มแรก แล้วการปล่อยตามเรื่องนี้รู้สึกว่ามันคลี่คลาย ก็คลี่คลายออกไปเพื่อจะมัดหัวเราด้วยอำนาจของกิเลสหลอกลวงนั่นเอง แต่มันไม่รู้ณะ นี่ละจึงต้องได้ใช้บทหนักในขั้นนี้ทุกคน เอาให้จริงนะ นี่ละการทรงมรรคทรงผลจะทรงในจุดนี้เป็นแน่นอน

ผมได้พูดมาเป็นตัวอย่างแก่ท่านทั้งหลาย ผมตั้งในจุดนี้ถึงขั้นเป็นขั้นตายไม่ยอมปล่อยวาง คำว่าเสื่อมคำว่าเจริญที่เราเคยพัวพันกันมา สร้างกองทุกข์ขึ้นมาพร้อมในขณะเดียวกันบนหัวใจเราไม่มีวันลืมได้เลย ฝังลึกมาก ความทุกข์แสนสาหัสที่จิตเสื่อมลงไปนี้ มีแต่อยากได้ออยากเป็นขึ้นมา มันก็ได้แต่ลม ๆ แล้ง ๆ เพราะฐานที่จะให้เกิดความสุขความสงบเย็นใจ ที่จะได้ความสงบนั้นกลับมาเราวางไม่ถูก เราบำเพ็ญไม่ถูก มีแต่ความหวังความอยากเฉย ๆ จึงต้องได้ตัดสิ่งเหล่านั้นออก

เสื่อมก็ตามเจริญก็ตาม มันจะไปไหนเราก็เคยคว้าน้ำเหลวกับมันมาพอแล้ว คราวนี้จะไม่ว่า เราจะคว้าน้ำแต่พุทโธด้วยความรำพึงภายในใจว่า จิตใจของเรานี้อาจจะผลอไปเพราะไม่มีคำบริกรรมก็ได้ เพราะแต่ก่อนเราไม่บริกรรมมีแต่สติตั้งรู้ไว้เฉย ๆ มันอาจคิดไปที่ไหนห้าโลกธาตุก็ได้ เพราะฉะนั้นมันจึงเสื่อมต่อหน้าต่อตา เราจึงพลิกเป็นอุบายใหม่ขึ้นมา คราวนี้จะเอาพุทโธเป็นหลักตั้งเลย เอา เป็นก็ตามตายก็ตามจะอยู่กับพุทโธ เสื่อมก็ตามเจริญก็ตาม เราจะให้อยู่กับคำว่าพุทโธนี้อย่างเดียวเท่านั้น อย่างอื่นเราไม่เอา ตั้งหน้าทำในงานปัจจุบันได้แก่ พุทโธ ๆ

คือใจเราเป็นอย่างนั้นจริง ๆ มันไม่เหลาะแหละ พอว่าตั้งหลักลงกับคำว่าพุทโธปลงใจกับคำว่าพุทโธ ที่นี้พุทโธตั้งแต่ขณะนั้นไม่ให้ผลอเลย ไม่ว่าจะความเคลื่อนไหวไปมาทั้งวันไม่ยอมให้ผลอเลย ในระยะที่ตั้งจิตขึ้นมาใหม่นี้ผมอยู่คนเดียวเสียด้วย พ่อแม่ครูจารย์ไปเผาศพหลวงปู่เสาร์ ผมอยู่คนเดียวบ้านนาสีนวล วัดร้างเขา นั้นยิ่งสนุกทำความเพียรทั้งวันทั้งคืน ตั้งพุทโธ ๆ ตลอดจนกระทั่งได้รู้ชัดในคำบริกรรมพุทโธ ๆ นี้เวลาจิตละเอียดเข้าไปจริง ๆ แล้วคำบริกรรมหายหมด ก็ออกมาพูดได้ชิมมันเป็นกับหัวใจเจ้าของเอง บริกรรมพุทโธ ๆ อยู่นั้นแลเวลาถึงขั้นละเอียดเต็มที่แล้ว นี่คำบริกรรมไม่มีเลย ไม่ออก เหลือแต่ความรู้ล้วน ๆ

ก็เกิดงในตัวเอง เอ้ ที่นี้ทำยังไง แต่ก่อนเราก็อาศัยคำบริกรรมยึดไว้กับสติอยู่ด้วยกัน ที่นี้คำบริกรรมนี้กำหนดอะไรก็ไม่ปรากฏ กำหนดพุทโธก็ไม่ปรากฏแล้วจะทำยังไง เอ้า ไม่ปรากฏก็ให้อยู่กับความรู้นี้ ตั้งสติไว้กับความรู้นี้ นั่นเอาอยู่นั้นนะ ไม่ปล่อย

ตรงนี้ เวลาขาดตรงนั้นพุทโธไม่มี ให้อยู่กับความรู้นี้ ที่ว่ามันกลมกลืนเป็นอันเดียวกัน แล้วบริการไม่ออกไม่มี ให้อยู่กับนี้ คอยสังเกตอยู่ด้วยสติไม่ให้เผลอ ที่นี้พอถึงกาลเวลาแล้วมันก็คลี่คลายออกมา พอคลี่คลายออกมาก็คือบริการได้ บริการติดเข้าไปอีกเลย

ต่อมามันก็รู้วิธีการ อ้อ เวลาจิตนี้ละเอียดจริง ๆ แล้วคำบริการนี้หายหมด รู้ชัดเจน เราก็อ่านรู้วิธีปฏิบัติ มันหายก็อยู่กับความรู้เสีย แนะ เมื่อรู้แล้วให้อยู่กับนั้น พอมันคลี่คลายออกมาก็คือบริการก็ติดเข้าไปทันที สติติดแน่นตลอดเวลาทั้งที่บริการได้และไม่ได้ สติขาดไม่ได้ นั่นแหละที่มันก็ตั้งหลักได้ ค่อยละเอียดเข้าไป ๆ ความวุ่นวายเหล่านั้นมันไม่ยุ่งแล้วแหละ เพราะอำนาจแห่งความบีบบังคับจิตไม่ให้คิดกับสิ่งใดนอกจากคำบริการอย่างเดียวเท่านั้น มันบีบบังคับ ชิดเส้นตายให้กันเลยนะ

นิสัยเรามันจริงจังมากเราพูดจริง ๆ เราไม่หละหละ ทำอะไรจริงจังทุกอย่างว่าอะไรเป็นอันนั้นเลย ขาดสะบั้นไปเลย นี่ละเราตั้งอย่างนั้น ครั้นต่อมามันก็แน่นหนา มันคงขึ้นเรื่อย ๆ พอถึงขั้นควรจะเสื่อม มันเจริญขึ้นไปถึงขั้นนี้แล้วสองสามวันมันเสื่อมเข้า เสื่อมก็เสื่อมไปไม่เป็นกังวลกับมัน เพราะเคยหวังแล้วมันไม่เกิดประโยชน์ เข้า จะเจริญก็เจริญไป แต่คำว่าพุทโธจะไม่ปล่อย อันนี้จับติดเลยเทียว ความเสื่อมความเจริญไม่มาถือเป็นเรื่อง เพราะเคยถือพอแล้ว สร้างความทุกข์ให้เรามากมาพอแล้ว เราจะเอากับพุทโธนี้ มันแน่นหนามันคงเข้าไปเรื่อย ๆ

พอถึงขั้นเจริญซึ่งควรจะเสื่อม ตามธรรมดาอยู่ได้สองสามวันแล้วมันก็เสื่อมเสีย ต่อหน้าต่อตาเรา ไม่มีอะไรเหลือเลย เหลือแต่ตัวหมดคุณค่าหมดราคาหมดหวัง สร้างความทุกข์ให้ตัวเองขึ้นที่นั่น ที่นี้พอถึงขั้นที่มันเจริญแล้วมันจะเสื่อม เอาปล่อย แต่คำบริการไม่ยอมปล่อย สุดท้ายมันก็ไม่เสื่อม แนวแน่ลงไปเรื่อย ละเอียดเข้าไปเรื่อย ๆ ค่อยจับจุดได้ อ้อ นี่มันเสื่อมเพราะขาดคำบริการ เสื่อมเพราะเหตุนี้เอง ที่นี้มันไม่เสื่อม จากนั้นก็หนาแน่นขึ้นโดยลำดับ ๆ จนกระทั่งพืดกันเต็มเหนี่ยวได้กำลังเป็นสมาธิขึ้นมาภายในหัวใจอย่างเด่น อยู่ที่ไหนก็เด่นด้วยความรู้ สติติดอยู่กับความรู้ ถึงไม่บริการก็ให้ติดอยู่นั้น เอาความรู้เป็นจุดแห่งคำบริการ แต่ไม่บริการนะ เป็นจุดแห่งสติ คือจับไว้จุดนั้น ๆ ก็เจริญเรื่อย ๆ ขึ้นไป

นี่เราพูดถึงเรื่องการฝึกเบื้องต้น มันหนักจริง ๆ นะจิต จิตใจเราเป็นไฟทั้งกองเวลานี้ ถ้าไม่มีสมถธรรมคือความสงบเย็นใจเข้าไปแทรกบ้างแล้ว หาที่ปลงที่วางไม่ได้ พระเรา ใครจะว่าชื่อพระนี่สูงส่งเลยเทวบุตรเทวดาไปก็ตาม แต่นรกอเวจีมันก็เผาพระอยู่ทั้ง ๆ ที่ว่าเป็นเทวบุตรเทวดานั้นแล เพราะกิเลสไม่ได้กลัวอะไร กลัวแต่ธรรมเท่านั้น ถ้าสติธรรมจับบังคับเข้าไปแล้วมันก็ยอม ให้พากันตั้งใจ จุดนี้เป็นจุดสำคัญ ให้ตั้งหลัก

รากฐานไว้ การพูดเหล่านี้ผมไม่สงสัยในการแนะนำสั่งสอนหมู่เพื่อนนะ ได้ทำมาแล้ว เห็นผลประจักษ์มาโดยลำดับ จนกระทั่งปัจจุบันนี้ขึ้นมาจาก ก.ไก่ ก.กา ที่ว่าพุทโธ ๆ นั้นแล ไม่ปล่อย

พอจิตมีความสงบแล้วที่นี้ความยุ่งเหยิงวุ่นวาย ซึ่งเคยก่อกวนและจุดลากเรา ออกไป ๆ มันก็เบาไป ๆ ตี๋มสมถธรรมเป็นโอฆารสของใจก็สบาย ๆ นี่มีทางเดินแล้วที่นี้ เรื่องอารมณ์ต่าง ๆ ที่เคยผลัดกันออกไปคิดเรื่องรูป เรื่องเสียง เรื่องกลิ่น เรื่องรส ก็ประเภทเผาหัวใจนั้นมันก็จางไป ๆ สุดท้ายมันไม่สนใจ ความสงบนี้มีกำลังมากขึ้น อยู่กับความสงบ มีความสบายไม่มีอะไรกวนใจ ความคิดปรุงแย็บหนึ่งขึ้นมาเป็นการกวนใจแล้ว นั้น พอถึงขั้นสงบเต็มภูมิของตัวเองแล้ว ความคิดปรุงนี้เป็นเรื่องกวนใจทั้งนั้น ไม่อยากคิด

นี่ละที่ว่าติดสมาธิ คือคิดแย็บออกมานั้นมันกวนใจแล้ว ๆ ติดอยู่ในความรู้ตั้ง แน่วตลอด กลางวันกลางคืนเวลาไหนก็ตาม ไม่ได้สนใจกับมิดกับแจ่งอะไร มีแต่เพลิน อยู่กันในความรู้ที่สงบตัวแน่ว ๆ ตลอดเวลา ไม่มีอะไรเข้ามากวน นี่ละเรียกว่าอาหารของใจ เมื่อใจมีอาหารเพียงขนาดนี้ก็พออยู่พอกินแล้ว เพราะฉะนั้นผู้บำเพ็ญสมาธิจึง เพลินในความเพียรทางด้านสมาธิ ไม่อยากออกคิดค้นด้วยปัญญา ก็นอนจมอยู่นั้นได้

อย่างที่ผมเคยนอนจมมาตั้ง ๕ ปี นี่พ่อแม่ครูจารย์ลากออกผมไม่ลืมเลยนะ ถึงได้ออก พอออกก็ก้าวถึงขั้นปัญญานี้ ที่นี้หมุนตัว เพราะมันพร้อมแล้วสมาธิ เป็นเครื่องหนุนของปัญญาพร้อมแล้ว แต่ไม่นำมาใช้เป็นปัญญามันก็ไม่เป็น พอออกมาใช้เป็น ปัญญาตามที่ท่านจุดลากออกไปแล้วมันก็ค่อยรู้เหตุรู้ผลเข้าไป อ้อ ๆ ไปเรื่อย พออ้อนี้ ก็ค่อยเริ่มละนะ พอเห็นผลแล้วเรื่องความพากเพียรความสนใจต่อความเพียรทางด้าน ปัญญานี้มันจะหนุนตัวเข้ามาเอง ๆ จากนั้นก็เพลินทางด้านปัญญา เลยลืมพักสมาธิไป ดีไม่ตีมันก็หาว่าสมาธินอนตายอยู่เฉย ๆ ไม่เห็นเกิดประโยชน์อะไร ปัญญาต่างหากฆ่า กิเลส สมาธิไม่ได้ฆ่ากิเลส เพียงตีกิเลสตะล่อมเข้ามาเพื่อความสงบไม่กวนใจเพียงเท่านั้น แต่การฆ่ากิเลสนี้ฆ่าด้วยปัญญา มันก็เห็นผลของการฆ่ากิเลสด้วยปัญญาแล้วเพลินกับการฆ่ากิเลส ลืมพักสมาธิไปเสีย

มันไม่พอตินะ สำหรับนิสัยผมมันผาดโผนจริง ๆ นี่ก็ถูกท่านรังเอาไว้อีกเกี่ยวกับเรื่องเดินปัญญาเกินเหตุเกินผล ท่านก็รังเอาไว้ เนาะ ท่านว่ามันหลงสังขาร สังขารที่ไม่รู้จักประมาณนั้นเป็นสมุทัยได้ ความหมายว่าอย่างนั้น สังขารเป็นปัญญานี้แหละแต่ใช้ไม่รู้จักประมาณ สมุทัยมันแทรกเข้ามาในสังขารนั้น กลายเป็นสังขารสมุทัยไม่รู้เนื้อรู้ตัวไปเสีย ท่านจึงให้รังเอาไว้ออกสู่สมาธิ พอจิตสงบพอสมควรแล้วออกทางด้านปัญญา เอ้า หมุนเลย พอจิตเหน็ดเหนื่อยเมื่อยล้า รู้เจ้าของว่ามีกำลังวังชาอ่อนลงแล้วให้เข้าพัก

สมาธิ นี่เป็นความพอเหมาะพอดีกับผู้บำเพ็ญ เหมาะสมมาก ทางปริยัติท่านก็แสดงไว้ แต่เราไม่ค่อยได้ไปสนใจอะไรกับปริยัติ มันหมุนตัวของมันด้วยความดูดีที่นั่นแหละ เวลามันจะตายจริง ๆ มันก็เข้าพักสมาธิ

การบำเพ็ญจิตใจ เบื้องต้นยากนะ เอาให้จริงให้จ้องอย่าหละหละ อย่าเห็นงาน ไตเลิศเลอ งานโลกสงสารงานวิญญานงานไฟเผาหัวใจต่างหาก อย่าดีดอย่าดีนกับพวกอยู่ กงจักรให้มันเผาตลอดเวลาทั่วแดนโลกธาตุ มีแต่พวกอยู่ใต้กงจักรหมุนตัวอยู่ตลอดเวลา ธรรมนี้เป็นวิวัฏจักร ให้อาศัยธรรมนี้เป็นเครื่องอยู่ เป็นเครื่องยับยั้งตัวเอง ด้วย ความพากเพียร หนักเบาสู้อุตลอด สู้เพื่อความสุข ทุกข์ด้วยความเพียรนี้เป็นทุกข์เพื่อความ สุข ทุกข์ด้วยอำนาจของกิเลสทุกข์เพื่อมหันตทุกข์ เอามาแยกมาแยกกันแล้วก็จะมีความเจริญรุ่งเรืองภายในใจ

จากนั้นพอปัญญาก้าวขึ้นแล้ว ที่นี้มันจะเบิกกว้างนะ ไม่ได้เหมือนสมาธิ สมาธินี้ เหมือนน้ำเต็มแก้ว เต็มภูมิแล้วก็เหมือนน้ำเต็มแก้ว จะให้ทำยิ่งกว่านั้นไปอีกไม่มี สุด ชีตอยู่ตรงนั้น เราเป็นแล้ว ทำยังไงมันก็ลงแนวอยู่จุดเดียว ๆ สุดท้ายก็ว่าความรู้อันนี้แหละจะเป็นนิพพาน มันเลยเหมาเอานิพพานด้วยความรู้ไ้ ๆ ความรู้หมูขึ้นเชียงด้วยสมาธินี้ไปเสีย พ่อแม่ครูจารย์มาลากออกถึงออกทางด้านปัญญา พอออกทางด้าน ปัญญามันคลี่คลาย เห็นชัดเจนตรงไหนมันปล่อย ๆ ของมัน อ้อ ฆ่ากิเลสฆ่าอย่างนี้ แล้วก็เพลินเรื่อย ๆ เลย

เพลินทางด้านปัญญานี้เพลินเพื่อความพ้นทุกข์ เพลินด้วยความเห็นภัยจริง ๆ เพลินอย่างนี้ นั่นรู้แล้วนั่น หมุนตัว ๆ ความเพียรจึงไม่มีวันมีคืนมีปีมีเดือนมีอิริยาบถ นอนอยู่ก็ไม่หลับ มันทำงานของมันด้วยสติปัญญาอัตโนมัติ จึงต้องได้บังคับเข้าสู่ความ สงบเย็นใจเพื่อสมาธิได้พักตัว พอสมควรแล้ว ถอยออกมาแล้วก้าวเดินด้วยปัญญา ไม่ ต้องหวังสมาธิ เวลาก้าวปัญญาไม่ต้องเป็นหวังสมาธิ เอาเต็มเหนี่ยว พอปัญญาเหน็ด เหนื่อยเมื่อยล้าแล้วเข้าพักสมาธิไม่ต้องหวังปัญญา ให้ทำงานต่างวาระกัน เวลาเข้าสมาธิ อย่าไปยุ่งกับเรื่องการคิดอ่านไตร่ตรองทางด้านปัญญา ปล่อยให้หมด จิตจะสงบได้มาก น้อยเพียงไร เอา ให้สงบ ทำงานต่างวาระกัน

ที่นี้พอสงบมากเข้า ๆ จิตจะมีกำลังวังชา เหมือนถอดเสื้อถอดหมอนนะ เบา สบายหมดเลย นี่ละอำนาจของการพักในสมาธิ ควรแก่การแก่งานทั้งหลายทางด้าน ปัญญา จากนั้นก็ก้าวทางด้านปัญญาไม่ต้องหวังสมาธิเหมือนกัน ให้ดำเนินอย่างนี้เป็น อันถูกต้องไม่สงสัย ปัญญาจะออกเรื่อย กว้างขวางออกเรื่อย ละเอียดลออเข้าไปเรื่อย เพราะกิเลสก็ละเอียดเข้าไปเรื่อย ๆ สติปัญญาซึ่งเป็นคู่แข่งกัน คู่ปรับกัน ก็หมุนตัวของ มันไปเองเรื่อย ๆ

เวลาผัดโผนโจนทะยานนี้ผัดโผนมาก เรื่องกามกิเลสกามตัณหาอันนี้ผัดโผนมากที่สุด ใช้ความพินิจพิจารณาร่างกายออกทางด้านปัญญา ให้พิจารณาร่างกายทุกสัดส่วน แล้วแต่ความถนัดดูแต่ในอาการใดของร่างกายนี้ เช่น ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก ตับ ไต ไข่มุก ภายในนี้เป็นอริยสัจตัวสมุทัยมันมันมันฝังไว้ทั้งนั้น แล้วพิจารณาคลีคลายนี้ออกไปด้วยมรรคสัจคือปัญญา เมื่อคลีคลายออกไปแล้วมันเห็นแล้วก็จะถอยตัวเข้ามา ๆ อุปาทานถอยเข้ามา นี้เรียกว่าปัญญา ฆ่ากิเลสเห็นประจักษ์กับใจ จากนั้นก็ก้าวออก ละเอียดล่อ

ถ้าถึงขั้นสติปัญญาอัตโนมัติแล้วยังใจความพันทุกขนี้มันแน่นแน่ว ๆ ประหนึ่งว่านิพพานนี้ชั่วเอี่ยม ๆ นั้นละความเพียรมันถึงขั้นเลยเถิดได้ แล้วเร่งเรื่อย ๆ ถึงคราวพักสมาธิ สมาธิเป็นของสำคัญมากนะ ถึงวาระพัก คือการทำงานกับการพักผ่อนนี้ต้องเป็นคู่เคียงกัน มีความจำเป็นเท่ากัน เราอย่าเห็นว่าการทำงานได้ผล การพักผ่อนไม่ได้ผล การพักผ่อนมันก็สั่งสมกำลังของมันขึ้นมาเพื่อเป็นคู่ควรกับงานทั้งหลาย ทำไมจะไม่ได้ผล ผลของการพักผ่อนก็เป็นอย่างนี้ ผลของงานก็เป็นอย่างนั้น มันก็รู้กันอยู่ ทีนี้ถึงวาระที่ควรจะทำก็ให้ทำอย่างนั้น แล้วค่อยเบิกกว้างออกไป ๆ สิ่งที่ไม่เคยรู้ ๆ สิ่งที่ไม่เคยเห็น ๆ ไม่ต้องไปหาดูตำรับตำรา

พูดแล้วสาธุนะ เราก้เรียนมาแล้วตำรา แต่เวลาปัญญาความจำกับปัญญาความจริงพืดเหวี่ยงกันนี้ โห ปัญญาความจำผิวเผิน ว่างั้นเลย ปัญญาความจริงนี้เอาตัวจริงออกมา คลีคลายออกมา พินิจพิจารณาออกมาถอดมาถอนมาฆ่ามาพินเห็นประจักษ์กับใจ แต่ความจำที่เราเรียนนั้นมีแต่จำเฉย ๆ ไม่ได้ถอดถอนกิเลส เรียนจบพระไตรปิฎกก็ไม่ได้ถอดถอนกิเลส ถ้าไม่นำการศึกษาเล่าเรียนออกมาเป็นภาคปฏิบัติเพื่อถอนกิเลสแล้วยังใจก็ไม่ถอน นี่มันก็เห็นชัด ๆ อยู่ในหัวใจของเรา ทีนี้เรื่องปริยัติเลยผิวเผินไปหมด โห อยู่ผิว ๆ เผิน ๆ นอก ๆ โน้น แล้วเป็นเอกเทศ ๆ ไม่ได้กว้างขวางอะไรนะ ปริยัติ

ท่านว่าพระไตรปิฎก ๆ ท่านเอาแต่ส่วนสำคัญมาเท่านั้น ไม่ได้กว้างขวางนะ เราว่าพระไตรปิฎกประหนึ่งว่าครอบโลกธาตุ ไม่ได้ครอบ ถ้าเป็นภาคปฏิบัติจับเข้าไปแล้วกว้างขวางลึกซึ้งยิ่งกว่ากัน จนคาดไม่ถึงเลย นี้ออกจากภาคปฏิบัติ เราเรียนมาแล้วเป็นอย่างนั้น เราปฏิบัติมารู้ความจริงอย่างนี้ เพราะฉะนั้นความจำกับความจริงจึงต่างกันมาก ภาคความจำเรียนไปเท่าไรก็มีแต่จำ ความสงสัยศึบคลานไปตามไม่มีลดละตัวเองเป็นกิเลสไปตาม ๆ กันหมด จนกระทั่งถึงพระนิพพานมันก็สงสัยนิพพาน นี้ละเรื่องของความจำไม่ได้ถอดถอนกิเลสตัวใดนะ

พอความจริงเจอเข้าไปตรงไหน เริ่มตั้งแต่จิตเป็นสมาธิ จิตมีความสงบ อ้อ สงบ เป็นอย่างนี้ นั่น มันเห็นอย่างนั้นนะ ความสงบเป็นขั้น ๆ ค่อยละเอียดเข้าไป ๆ มันก็เห็นชัดประจักษ์กับตัวด้วยความจริง ๆ หายสงสัยเป็นลำดับ จนกระทั่งถึงสมาธิเต็มภูมิ ก็รู้ที่อยู่เต็มภูมิ แต่มันไม่รู้ว่าควรแก้การบำเพ็ญอย่างไรต่อไปอีก มันก็ติดสมาธิได้ ผู้ที่ ความรู้เหนือเราไปแล้วท่านลากออก อย่างพ่อแม่ครูจารย์มันลากออก นั่นท่านเหนือเรา เราก็ก้าวตามท่านก็ผ่านไปได้อ้อ ๆ พอออกทางด้านปัญญา รู้โทษรู้คุณด้วยปัญญาแล้วที่นี้ ก้าวเลย เรียกว่าภาวนามยปัญญา

แต่ก่อนเรียนในปริยัติ ท่านบอกไว้ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดขึ้นจากการ ภาวนาล้วน ๆ เราก็งง เราไม่รู้เรื่องเรื่องราวทั้ง ๆ ที่เราภาวนาอยู่ แต่ปัญญาประเภทนี้ก็ไม่เคยเกิด เวลาเรียนหนังสือนี้เราปฏิบัติตลอด ผมไม่เคยลดละนะการภาวนา แต่ไม่เคยเกิดปัญญาประเภทนี้ขึ้นมามันจึงต้องงง พอถึงขั้นปัญญาประเภทนี้เกิดขึ้นมา อ้อ นั่น เห็นไหมละ ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดขึ้นจากการภาวนาล้วน ๆ ไม่ต้องอาศัยสิ่งมา สัมผัสสัมพันธ์ เช่น รูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส มาสัมผัสสัมพันธ์แล้วจึงจะกระตุ้น จิตใจให้เกิดสติปัญญาคิดอ่านไตร่ตรองอย่างนั้นก็ตาม มีมากกระทบกระเทือนก็ตาม มัน จะเป็นสติปัญญาของมันเป็นเรื่อง ๆ นั่นเรียกว่าภาวนามยปัญญา เป็นปัญญาที่เกิดขึ้น จากการภาวนาล้วน ๆ

จะสัมผัสสัมพันธ์กับสิ่งใดก็ตาม ไม่สัมผัสสัมพันธ์ก็ตาม สติปัญญาจะสร้างตัว เองต่อสู้อกับกิเลสเป็นลำดับลำดับภายในตัวเองนั่นแล ไม่ต้องไปอาศัยดูสิ่งนั้นก่อนแล้ว มาพิจารณา ได้ฟังสิ่งนี้ก่อนแล้วพิจารณา ไม่จำเป็น มันหากพอตัวของมันเอง พอสิ่ง ะไรมาสัมผัสมันก็เอามาเทียบทันที ไม่สัมผัสมันก็คิดค้นหาเรื่องราว เพราะกิเลสอยู่ ภายในใจ เมื่อกิเลสรวมตัวเข้ามาแล้วมันก็รู้เห็นเป็นลำดับลำดับ นี่เรียกว่าภาวนามย ปัญญา มันชัดขนาดนั้นนะถึงกล่าวพูดได้เลย เรียนจบจำมามากน้อยไม่ได้กล่าวพูดนะ มัน งาม ๆ งู ๆ ปลา ๆ ไปอย่างนั้น พอมันรู้ขึ้นมาภายในใจแล้วมันหายสงสัย ๆ กล่าวหาญ ชาญชัย ไม่ต้องไปถามใคร ๆ ประจักษ์ ๆ นั่นเรียกว่าความจริง

ยิ่งก้าวขึ้นมหาสติมหาปัญญา มันเชื่อมโยงกันนะ ภาวนามยปัญญากับมหาสติ มหาปัญญานี้ พอภาวนามยปัญญาคล่องตัวเข้าไปก็เชื่อมโยงกับมหาสติมหาปัญญา ตอนนั้นเป็นขั้นซึมซาบแล้ว มหาสติมหาปัญญานี้เป็นขั้นซึมซาบของสติปัญญา ซึมซาบ เรื่อย ๆ ละเอียดไปเรื่อย กิเลสก็ละเอียด มหาสติมหาปัญญาซึ่งเป็นเหมือนไฟเผากิเลส มันก็เผาของมันไปเรื่อย ๆ เอาจนกระทั่งไม่มีทางไป ไล่กันเข้าไป ๆ กิ่งก้านสาขาดอก ใบทางเดินของกิเลส นับแต่ตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นทางเดินเพื่อรูป เสียง กลิ่น รส เครื่องสัมผัส มันก็ตามต้อนเข้ามา ๆ

เริ่มต้นตั้งแต่การพิจารณาอสุภะอสุภัง ทุกข์ อนิจจัง อนตตา รูปเขารูปเรา รูปหญิงรูปชาย รูปสัตว์รูปบุคคล ด้วยการพิจารณาเป็นอสุภะอสุภัง เป็น อนิจจัง ทุกข์ อนตตา ตีต่อนเข้ามา เมื่อมันรู้สิ่งเหล่านั้นแล้วมันก็ถอนตัวเข้ามา ๆ เพราะตา หู จมูก ลิ้น กาย เป็นทางเดินหากินของกิเลสอวิชชา ที่นี้พอสติปัญญาตีต่อนเข้ามา รู้เท่าทันโดยลำดับแล้วมันก็ถอนตัวเข้ามา ไปถือเขาอะไร ถือว่าเป็นสัตว์บุคคล มันสัตว์ที่ตรงไหน พิจารณาดูมีแต่ร่างกระดูกเป็นสัตว์เป็นบุคคลที่ไหน มันสวयมนังยามที่ไหน มีแต่บุตรแต่คุณเต็มเนื้อเต็มตัวสวयมนังยามที่ไหน สติปัญญาแก้กันไปอย่างนี้

จากนั้นพอชั้นกามกิเลสนี้ผ่านไปได้ด้วยการสลัดตัดขาดกันลงไปแล้วก็เหลือแต่นามธรรม ทีนี้จะก้าวเดินทาง อนิจจัง ทุกข์ อนตตา ถนัดขึ้นไปเลยนะ เบื้องต้นจะขึ้นอสุภะอสุภังก่อน อนิจจัง ทุกข์ อนตตา แทรกเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ แต่ที่หนักแน่นที่สุดได้แก่อสุภะอสุภัง แก่ความเป็นอสุภะอสุภังจนขาดกระจายลงไปแล้ว จากนั้นก็เป็นนามธรรม ก็มีแต่เรื่อง อนิจจัง ทุกข์ อนตตา คำว่าอสุภะอสุภังเกี่ยวกับเรื่องร่างกาย ร่างกายหมดความหมายไปแล้วพิจารณาอสุภะหาอะไร มันอิมมันก็รู้นี้ละ มันปล่อยมันไม่เอา มันก็เหลือแต่นามธรรม

เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ออกมาจากไหน นั่นไล่เข้าไป เวทนาออกมาจากไหน คนตายมีเวทนาไหม เวณามันอยู่กับคนเป็น คนเป็นมันก็จากจิตละซี ไล่เข้าไปก็ไปอยู่ต้นตออันเสีย เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ออกจากนั้น ๆ มันไล่ต้อนกันอยู่ตลอดเวลา สุดท้ายมันก็ขยับเข้าไป ๆ ถึงต้นตอมันคืออวิชชา เป็นสถานที่เกิดสถานที่ลุ่มหลงของสิ่งเหล่านี้ สิ่งเหล่านี้เป็นเพียงเครื่องมือ พวกรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นทางก้าวเดินของอวิชชา เป็นเครื่องมือหากินของอวิชชา

เมื่อเวลาพิจารณาแยกแยะให้เห็นตามความจริงแล้ว มันจะต้อนกันเข้าไปถึงตัวอวิชชา สิ่งเหล่านี้ก็เป็นแต่เพียงเครื่องมือ เป็นทางเดิน ไม่ใช่กิเลสไม่ใช่อวิชชา ตัวอวิชชาจริง ๆ ไม่ใช่สิ่งเหล่านี้ นั่น มันก็ชัด จนกระทั่งเข้าไปถึงนั้นแล้วพังลง แตกกระจายลงไป ความสว่างกระจ่างแจ้งที่มีอยู่ในจิตขนาดไหน ๆ เมื่อกิเลสยังครองอยู่แล้วยังหาความสว่างเต็มตัวไม่ได้ละ มันจะต้องมีมัวมีหมองอยู่ประจำนั่นแหละ ความมัวหมองคือกิเลส มันปิดบังหุ้มห่อจิตดวงที่รู้อจริง ๆ นั่นไว้ ไม่ให้รู้เต็มชัดเต็มส่วน ทีนี้พอสิ่งเหล่านี้ถูกพิจารณาเข้าไป ๆ จนกระทั่งถึงตัวอวิชชาที่มันหุ้มห่ออย่างละเอียดสุขุมพังกระจายลงไปแล้ว จิตจ้ำขึ้นมา นั่นแหละเป็นเหมือนว่าฟ้าดินถล่ม อวิชชาพรวดจากใจ

ทีนี้ความรู้นี้ออกเต็มเหนี่ยวเลย เพราะไม่มีอะไรปิดบังลึกลับ คำว่ามัว ๆ เมีย ๆ ไม่มี ความมัว ๆ เมีย ๆ มีแต่เรื่องของกิเลสทั้งนั้น พอกิเลสเปิดตัวออกไปหมดแล้วไม่

มีอะไรมาปิดบัง มันจะหาความมืดมัวมาจากไหน นี่ละ อาโลโก อุทปาติ สว่างจ้าขึ้นมา ไม่ต้องไปถามใคร แม้ที่สุด สาธุ วา่จั้นเลยนะ พระพุทธเจ้าประทับอยู่ข้างหน้าก็ไม่ทูลถาม เป็นธรรมอันเดียวกัน สนฺทิฏฐิโก ประกาศก้องทั่วโลกธาตุอยู่แล้ว ให้รู้เองเห็นเอง ท่านสอนเพื่อให้รู้เอง แล้วรู้เองแล้วจะกลับมาถามท่านหาอะไร ถ้าอย่างนั้น สนฺทิฏฐิโก ก็ไม่มีความหมายอะไรละซิ พอไปถึงแล้ว อ้อ นั้น อ้อทันที

นี่ละพอถึงขั้นนี้แล้วเข้าถึงธรรมธาตุ ธรรมธาตุนี้พระพุทธเจ้าเป็นธรรมธาตุทั้งหมด กว้างขวางขนาดไหนน้ำมหาสมุทรทะเลหลวง ที่เป็นที่รับของแม่น้ำสายต่าง ๆ ที่ไหลรวมลงไป กลายเป็นมหาสมุทรขึ้นมา กว้างขวางขนาดไหนฉันใด จิตใจของท่านผู้ก้าวเข้าสู่ความบริสุทธิ์จากสายทางแห่งการบำเพ็ญของตน ๆ มาถึงความบริสุทธิ์เต็มที่แล้วก็ เป็นธรรมธาตุขึ้นมา เป็นอันเดียวกันแล้ว นั้น พระพุทธเจ้ามีมากน้อยถามหาอะไร อดีตไม่มี อนาคตไม่มี พระพุทธเจ้านิพพานไปก็ปีก็เดือนไม่มี มีแต่ธรรมธาตุ

เหมือนกับน้ำมหาสมุทรเต็มแผ่นดินอยู่ที่นี่เห็นไหมละ มหาสมุทรใครก็รู้เป็นยังไง นี่ธรรมธาตุก็อย่างเดียวกัน รวมผู้รู้ผู้บริสุทธิ์ไหลเข้าสู่ธรรมธาตุนี้แล้วเป็นอันเดียวกันหมดเลย แล้วก็ไม่ต้องทูลถามพระพุทธเจ้า แล้วยิ่งชัดเจนว่าพระพุทธเจ้ามีมากขนาดไหน อดีตอนาคตที่ว่านิพพานมาก็ครั้งก็หนไม่มีความหมาย มารวมอยู่ในธรรมธาตุนี้หมดเลย พระอรหันต์ทุก ๆ องค์ พระปัจเจกพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ พระพุทธเจ้าทุก ๆ พระองค์ เป็นธรรมธาตุด้วยกันหมด มันก็รู้ชัดอย่างนั้นซิ นี่ละคำว่าปฏิบัติท่านเห็นผลอย่างนี้ ๆ ขึ้นมา จิตใจสว่างกระจ่างแจ้งภายในตัวเอง ไม่มีอะไรมาปิดบังลึกลับที่จะสร้างอุปสรรคให้แก้ไขไม่มี

เมื่อกิเลสตัวสร้างอุปสรรคหมดสิ้นลงไปแล้ว ไม่มีอะไรมาสร้างอุปสรรค โลงตลอดเวลา ดังที่ท่านแสดงไว้แก่พระโมฆราช

สุภณฺโต โลกํ อเวกฺขสฺสุ

โมฆราช สทา สโต

อตุตฺตานุกฺกฺขี อุทฺจฺจ

เอวํ มจฺจุตฺตโร สฺย

เอวํ โลกํ อเวกฺขนฺตํ

มจฺจฺราราชา น ปสฺสตี

ดูก่อนโมฆราช เธอจึงเป็นผู้มีสติทุกเมื่อ ฟังขีสติทุกเมื่อนั้นนะเห็นไหม สทา สโต นั้น มีสติทุกเมื่อ พิจารณาโลกให้เป็นของสูญเปล่าว่างเปล่า ถอนอตุตตานุกฺกฺขี ความเห็นความสำคัญว่าตนว่าตัวว่าเราว่าเขาออกเสียได้ อตุตตานุกฺกฺขี อุทฺจฺจ นั้น แล้วข้ามพ้นพญามัจจุราชไปเสีย พญามัจจุราชมองไม่เห็นผู้พิจารณาโลกเป็นของว่างเปล่าอยู่อย่างนี้ นั้น มจฺจฺราราชา น ปสฺสตี นี่ละแปลเต็มศัพท์ หาที่ค้ำไม่ได้เลย นั้นละมันว่างไปหมดแล้วจะทำอะไร อะไรจะมาข้องมาติดตัวเอง เมื่อตัวเองไม่ติดไม่คาตัวตัวเองแล้วจะไปคากับอะไร ตัวเองก็คือกิเลสมันมาเป็นตัวเอง ขาดสะบั้นลงไปหมด กิเลสขาดสะบั้น

ลงไปหมดแล้วอะไรจะมาเป็นตนเป็นตัวอยู่นั้นพอให้ติดให้คา เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้วมันจะติดอะไรในสามแดนโลกธาตุนี้

เช่นอย่างเขาเคยเห็นสิ่งนั้นสิ่งนี้เราไม่เคยเห็น เราก็ยอมรับว่าเราไม่เคยเห็น แต่เราก็ไม่ติดเรา เราก็ไปติดสิ่งเหล่านั้น เห็นไม่เห็นเราก็ไม่ติด แน่ เรียกว่าไม่ติดตัวเอง เสียอย่างเดียว ไม่ติดอะไรทั้งสามแดนโลกธาตุนี้ นั่นละจิตเวลาได้ก้าวไปเต็มเหนี่ยวแล้ว เป็นอย่างนั้น เป็นธรรมชาติล้วน ๆ เลย ธรรมชาตินี้เป็นธรรมที่สุดวิสัยที่สุด พระพุทธเจ้าทรงท้อพระทัย คือธรรมชาตินี้ เมื่อมาดูสัตว์โลกวัฏจักรนี้มันก็เป็นถึงขยะไปหมด เต็มไปด้วยมูตรด้วยคูดด้วยฟืนด้วยไฟเผาไหม้สัตว์โลกตลอดเวลา หากความสงบตัวไม่ได้เลยก็คือไฟเผาโลก ได้แก่กิเลสเผาตัวนั่นเอง เต็มอยู่ภายในจิตใจนี้แล้วก็ดูไม่ได้ซี

มองดูสัตว์ตัวใด ๆ ในสามแดนโลกธาตุ มีแต่สัตว์ที่กลิ้งเป็นบ้าไปกับกับกิเลสมันปุพรมให้ณะ พรหมของกิเลสคือความเพลิดเพลินสิ่งที่เพลิดเพลิน เห็นอะไรดีหมด นั่นละคือพรหม อาสนะอันดีงาม พรหมของกิเลสที่ปุเอาไว้ แม้ที่สุดความไม่พอใจก็พอใจ ความโกรธความเคียดแค้นมันก็พอใจโกรธ มันปุพรมไว้หมด เคลือบน้ำตาล ๆ ไว้หมด เวลาดูด้วยสายตาของธรรมแล้วไม่มีอะไรสกปรกโสมนเกินกิเลสวางั้นเลย แต่กิเลสมันบอกว่าจะสะอาดสะอาดสุดยอดของมัน ในสายตาของธรรมแล้วสกปรกสุดยอดไม่มีอะไรเกินกิเลส เห็นอกันขนาดไหนฟังซิณะ

นี่ละพระพุทธเจ้าทรงท้อพระทัย โลกมันเสกสรรปั้นยอะอะไร มันปุพรมราบเรียบไปหมดเลย ให้สัตว์ทั้งหลายเพลิดดูเพลิดกินเพลิดหลับเพลิดนอน เพลิดในรูปในเสียงในกลิ่นในรส ดีชั่วอะไรเพลิดทั้งนั้น ที่สัตว์โลกไม่พอใจไม่มี ติดทั้งนั้น ๆ นี่คือพรหมของกิเลสมันเคลือบน้ำตาลไว้เรียบร้อยหมดทุกอย่างแล้ว สัตว์โลกจึงหาทางพ้นตัวไม่ได้ถ้าไม่ใช่ธรรมเข้ามาพื้นตัว จึงต้องอาศัยนี้ เบื้องต้นตั้งแต่ภวานานี้ เอ้า เปิดเข้าไป แล้วจะเห็นหมดสิ่งที่กล่าวนี้ไม่ต้องไปทูลถามพระพุทธเจ้า ที่ว่ากิเลสมันปุพรมยังงี้ไว้ มันจะประจักษ์ในสายตาของธรรมที่อยู่ในหัวใจเราเอง ประจักษ์ในนี้แล้วถามใคร รู้อย่างเดียวกัน เห็นอย่างเดียวกัน ถามกันหาอะไร นี่ละความประจักษ์ภายในจิตใจ

นี่ละที่ว่าธรรมที่ว่าเลิศเลอ ๆ มันเลยเสียทุกอย่างนะ ถ้าว่าเลิศเลอยังหยาบอยู่นะ เลยเสียทุกอย่างวางั้นเลย เกินกว่าที่จะมาเทียบกับโลกมุตรโลกคูดโลกสัวมโลกถานอันนี้ ซึ่งเป็นโลกปุพรมของกิเลส หลอกหลวงสัตว์โลกให้ตายจมกองกันอยู่นี้ไม่มีวันเข็ดหลาบอิมพอ คือพรหมของมันนี้แหละ สายตาของธรรมดูไม่ได้จะว่าไง พระพุทธเจ้าไม่ท้อพระทัยยังงี้ ใครที่จะไม่ยินดีในพรหมเหล่านี้ พรหมของกิเลส แล้วมันไปยินดีในธรรมที่ไหน มันยินดีในพรหมคือสัวมคือถานของกิเลสที่มันหลอกเอาไว้ทั้งนั้น เรื่องของธรรมมันไม่ให้สนใจ

จึงต้องได้บุกเบิกตรงนี้ เอาให้หนัก นี่ละบุกเบิกธรรมออกมาเป็นคู่แข่งกับกิเลส มันปุพฺพมเอาไว้ ให้มันเห็นชัดเจน ๆ เห็นไปที่ไหนดูไปที่ไหน โธ้ย มีแต่ความสกปรก โสมม ๆ ของกิเลสทั้งนั้น ๆ รวมแล้วไม่มีอะไรเกินกิเลสเรื่องความสกปรก แต่กิเลสมัน ก็เอาอย่างเยี่ยงของมันเหมือนกัน ถือว่าเป็นของสะอาดที่สุดแล้ว ในสายตาของคนตา บอดอย่างพวกเรานี้หลงกันหมด สายตาของธรรมจักษุทีเดียว นั่นเป็นอย่างนั้นนะ

พากันตั้งใจนะ ผมวิตกวิจารณ์กับหมู่กับเพื่อน แล้วใครที่จะมาเทศน์อย่างจริง อย่างจริงไม่สงสัยอย่างนี้ เราอยากจะพูดอย่างนี้ไม่ใช่พูดตัวนะ พูดให้เป็นที่มั่นใจของ หมู่เพื่อนว่าที่เทศน์สอนหมู่เพื่อนนี้ไม่มีผิด แน่นอน เพราะผ่านมาแล้วทั้งนั้นไม่ว่าส่วน หยาบ ส่วนกลาง ส่วนละเอียด ของกิเลสและของธรรม เราผ่านมาหมดเต็มหัวใจของเราแล้ว จึงได้นำมาเปิดให้บรรดาลูกศิษย์ลูกหาพระเณรทั้งหลายได้ยินได้ฟัง ให้ตั้งใจ ปฏิบัตินะ

โลกอันนี้มันโลกสกปรกโสมมที่สุดแล้ว โธ มันน่าทุเรศจริง ๆ แล้วไม่มีหลักมี เกณฑ์นะ รายไหนก็ถามดูซินะ โลกเคลื่อนอยู่ในวัฏทุกขวัฏจักรนี้ หมุนเวียนอยู่ด้วยกอง ทุกข์เผาหัวใจอยู่ตลอดเวลา นี่ ใจดวงใดนะที่พอจะมีฝั่งมีฝามีเกาะมีดอนเป็นที่ยึดที่ถือ ของตัวเอง เป็นที่มั่นใจมีไหม ไม่ได้มีนะ มันติดมันดินเหมือนกับคนตกน้ำในมหาสมุทร นั้นแหละ วายลอยป้อมแป้ม ๆ อยู่นั่น ฝั่งอยู่ที่ไหนไม่รู้ หากว่ายหากลอยอยู่อย่างนั้น ไม่ว่ายไม่ลอยมันก็จะตาย พอบรรเทากันไปบ้าง แต่ฝั่งฝายที่เกาะที่ยึดไม่มี

นี่ละสัตว์โลกที่จมอยู่ในมหาสมมุติมหานิยมก็เป็นแบบเดียวกัน ไม่ผิดกันแม้ กระเปียดเดียวเลยนะ ไม่มีฝั่งมีฝาย ถ้าไม่มีธรรมเป็นที่ยึดที่เกาะเสียอย่างเดียวเท่านั้น เหมือนกับคนตกน้ำในมหาสมุทรทะเลหลวงนั้นแล เราจึงสร้างฝั่งฝายของเราให้ดีด้วย สมาธิ ศิลอย่าให้มีเจตนาร้ายเข้ามาแผง ให้ระมัดระวังให้ดี เป็นที่ภูมิใจในศีลของตัวเอง เมื่อไม่มีความกังวลระแคะระคายกับศีลแล้ว การทำสมาธิก็ทำได้ง่าย เพราะไม่เป็ นกังวล สมาธิก็บังคับอย่างที่ว่านี้ เอาให้จริงให้จัง เมื่อไม่ถอยอย่างทีกล่าวนี จะปรากฏ เป็นความสงบเย็นใจขึ้นมา จากนั้นก็เป็นช่องทางที่เราจะก้าวเดินได้เพื่อความเบิกกว้าง แห่งความสงบร่มเย็น เป็นสมาธิขึ้นมา ก้าวจากสมาธิที่ขึ้นปัญญาตั้งที่ว่านี้ ถึงวิมุตติหลุด พ้น จำไปหมดเลย ถามหาอะไร

เมื่อมันเลยเสียทุกสิ่งทุกอย่างแล้ว กิริยาของธาตุของชั้นธ้อย่างเราเป็นพระอย่าง นี้ ผมเอามาเทียบหมดนะ นี่ผมพูดในวงภายใน คือสักแต่ว่าใช้ไปตามกิริยาของสมมุติ เท่านั้น จะว่าเป็นบาปเป็นบุญเป็นอาบัติอะไรมันเข้าไม่ถึงธรรมชาตินั้น แต่เมื่อธาตุชั้นธ อันนี้เป็นสมมุติก็ต้องปฏิบัติตามสมมุติ พระพุทธเจ้า พระอรหันต์ทั้งหลายท่านก็ปฏิบัติ

อย่างนี้ ท่านไม่ได้ข้ามเกินหลักธรรมหลักวินัย เพราะเป็นประเพณีของโลกที่อยู่ในสมมุติขั้นนี้

เราก็เป็นสมมุติขั้นพระของเรา เราต้องรักษาสິงเหล่านี้เหมือนโลกเขารักษา เราเป็นพระสมบุรณ์แบบด้วยหลักธรรมวินัยเหล่านี้ เราก็ต้องปฏิบัติอันนี้ให้สมบุรณ์แบบของเราตามขั้นของสมมุติที่ยอมรับกัน ๆ ส่วนธรรมชาติของจิตที่หลุดพ้นไปแล้วนั้นยกไว้เป็นประเภทหนึ่งเสีย ธาตุชั้นอยู่ในสมมุติก็ต้องปฏิบัติกันไปตามเรื่องราวของมันเท่านั้นเอง ที่จะให้ท่านมาเดือดร้อนกับสิ่งที่ผิดที่พลาดอะไร ท่านหมด ผิดก็ไม่มี พลาดก็ไม่มี ถูกที่ไหนก็ไม่มี ท่านเลยไปหมดแล้ว อันนี้เป็นสมมุติที่มีผิดมีถูกมีดีมีชั่ว จิตอันนั้นผ่านไปแล้วไม่มีอะไร เรียกว่าวิมุตติ มันเป็นอีกอันหนึ่ง

นี่เอามาพูดให้ฟัง เป็นเรื่องลึกลับอันหนึ่ง ต้องปฏิบัติอยู่อย่างนั้นตลอดจนกระทั่งขั้นอันนี้สลายไป การรักษาสິงทุกอย่างตามหลักของพระต้องสมบุรณ์แบบตามเดิมให้เหมาะสมกับสมมุติขั้นของธาตุของขั้นนี้ ความดีความดีนิกิริยาทำทางที่อยู่ในสมมุติก็ให้เหมาะสมตามหลักของพระที่อยู่ในสมมุติ ส่วนจิตนั้นเราไม่เอามาพูดแหละ คือเลยแล้วก็ยกให้เป็นเลยแล้วเสีย อยู่ในแดนสมมุติก็ต้องปฏิบัติตามสมมุติ

ศาสนาเวลานี้ตีบตันอันตู่เข้ามา ๆ ดูไปไหนเวลานี้มันจะไม่เห็นวีแววของศาสนา ดิตพระดิตเถรดิตฆราวาสญาติโยม ดิตชาวพุทธธรรมาณะ มันมีแต่กิเลสทั้งนั้นหุ้มห่อเต็มเนื้อเต็มตัว ทั้งประชาชนญาติโยม ทั้งพระทั้งเถร ทั้งเขาทั้งเรา ไม่ได้มองเห็นวีแววของธรรมความระมัดระวัง การปฏิบัติตัวเพื่ออรรถเพื่อธรรมดิตตัวอยู่บ้างเลยเวลานี้ มีแต่กิเลสจุกจุกไปตลอดเวลา ๆ แล้วก็จมไป ๆ อย่างนี้

ศาสนาพระพุทธเจ้าจึงค่อยถูกปิดถูกบังไปเรื่อย ๆ ด้วยอำนาจของกิเลสเสกสรรปั้นยอตัวเป็นทองทั้งแห่งขึ้นมา ๆ เขี่ยยบย่ำทองทั้งแห่งคือธรรมให้กลายเป็นขี้หมูรา เป็นเศษเป็นเดนไม่มีคุณค่ามีราคาอะไรเลย สิ่งที่มีคุณค่ามีราคาก็คือสิ่งที่กิเลสเสกสรรปั้นยอให้สัตว์ทั้งหลายติดพันมันชอบมันนั่นแหละ จึงเอาภริยาเหล่านี้มาใช้ เป็นภริยาของกิเลสทั้งหมด โลกเลยกลายเป็นโลกสะอาดด้วยกิเลสซึ่งเป็นตัวสกปรกมากที่สุด นั่นเห็นไหมล่ะ เพราะฉะนั้นทุกขจึงไม่ห่างเหินจากสัตว์โลกที่หลงตามกิเลสซึ่งมันหลอกหลวงตลอดมา

ธรรมท่านไม่ได้หลอกหลวง มีธรรมมากธรรมน้อยมีความสงบร่มเย็น ยิ่งธรรมเปิดจำภายในใจแล้ว หาความทุกข์มาจากไหนว่างั้นเลย บรมสุขอะไรจะเกินจิตที่บริสุทธิ์ เรื่องธาตุเรื่องขั้นก็รู้กันอยู่ว่าเจ็บนั่นปวดี มันอยู่ผิว ๆ เผิน ๆ ก็รู้มันอยู่ ก็มีเท่านั้น

ศาสนาจะจมหหมดแล้วเวลานี้ จะไม่มีอะไรเหลือนะ เพราะอำนาจของกิเลสมันตีตลาด แหม ดูกิเลสตีตลาดนี้จนขยะแขยงนะ ผมพูดจริง ๆ จนจะดูไม่ได้ ดูพระดูเถรดู

พวกเดียวกันมันก็จะมองกันไม่ทั่วหน้านะ คือมันไม่เป็นที่ไวใจ มันขวางหูขวางตา ก็คือ ขวางศีลขวางธรรมของผู้นี้นั้นแหละ แล้วมันก็ดูไม่ได้ ผู้รักษา ๆ อยู่ที่นี่ ๆ ใ้อผู้ที่ เลินเล่อผู้ที่ทำลายมันก็ทำลายต่อหน้าต่อตา แบบหน้าด้านไม่มียางอายให้เห็นอยู่นั้นนะ แล้วเป็นยังไง มันจะปลงใจต่อกันได้ยังไง พวกเดียวกันก็ดี เช่นพระเช่นเถรอย่างเรา ๆ ท่าน ๆ มันก็ปลงใจกันไม่ได้

เพราะผู้หนึ่งรักษาอยู่ที่นี่ แต่ผู้หนึ่งมาทำลายให้เห็นต่อหน้าต่อตา มันจะสนิทกัน ได้ยังไงคนเรา นี่ละที่ว่าแตกเป็นนิกายนั้นนิกายนี้ ก็เมื่อมันผาดโผนโจนทะยานมากเกินไปมันก็แตกกันได้ แล้วตั้งนิกายนั้นขึ้นมา นิกายนี้ขึ้นมา แล้วก็แตกไปอีก ๆ อยู่อย่างนั้น เพราะกิเลสมันไม่ถอย ที่จะสมานไม่มีกิเลส มีแต่ทำให้แตกเรื่อย ๆ ไป ถ้าเราไม่เอา ธรรมเข้าให้แน่นหนามันคงแล้วสมานไม่ได้นะ มีแต่ความแตกเท่านั้นละ วันนี้ก็พูดเพียงเท่านี้แหละ เอาละพอ เห็น้อยแล้ว

พูดท้ายเทศน์

เดี๋ยวนี้เป็นอย่างนั้นนะธาตุขันธ์ ไม่เหมือนแต่ก่อน เดี่ยวนี้เอาขันธ์เป็นประมาณ นะ ไปเทศน์ที่ไหนผมไม่ได้เอาธรรมเป็นประมาณนะ เอาขันธ์เป็นประมาณ ไปที่ไหน ขันธ์เตือนแล้วต้องได้เหยียบเบรกแหละ แต่ก่อนไม่เป็น มันไหลเลย เดี่ยวนี้ โอ้ย ไม่ได้ แล้ว สงสารโลกก็สงสาร โลกก็ยั้งนับวันหนาแน่นเข้า ๆ อู๊ย ทุเรศจริง ๆ นะไม่ใช่ ธรรมดา มันสกปรกขนาดนั้น กิเลสมันสกปรกขนาดนั้นละ จนจะดูไม่ได้ แต่กิเลสมันก็ พอใจของมันอย่างนั้น ก็เหมือนหนอนอยู่ในส้วมในถานนั้นแหละดูเอา เราไปดูได้ไหมดู หนอนอยู่ในส้วมในถาน นั้นละวิสัยของธรรมกับวิสัยของกิเลสมันเข้ากันไม่ได้ อย่างนั้น แหละ

เอาละเลิกกันได้เลย